

وضعیت پلنگ در استان کوردستان

شدید، پوشش گیاهی (جنگل‌های بلوط و مراتع) مناسب، دست‌خوردگی کمتر از تنوع زیستی بالایی برخوردار باشد. از گونه‌های بارز حیات‌وحش می‌توان به کل و بز، خرس، پلنگ، سیاه‌گوش، کرکس، هما، عقاب طلایی و... اشاره کرد. بنا به استعداد و توانایی منطقه حفاظت‌شده کو سالان وجود نیروهای مختلف داخل آن توانسته حیات‌وحش خود را حفظ نماید که این نشان‌دهنده این است که این منطقه می‌تواند جزء بهترین مناطق چهارگانه محیط‌زیست کشور باشد. برای احداث پارک ملی حداقل چهار زون ۱ تا ۴ لازم می‌باشد. در صورتی که کوسالان و شاهو علاوه برداشتن چهار زون موردنظر زون‌های ۵ و ۶ نیز در منطقه حفاظت‌شده کوسالان و شاهو وجود دارد که نشان‌دهنده توان بالای کاربری حفاظتی زیستگاه کوسالان در کنار سایر کاربری‌های متجانس است؛ بنابراین مناسب‌ترین عنوان، طبق معیارهای IUCN برای کوسالان پارک ملی طبقه II (خواهد بود). پایان‌نامه ارشد احسنی ۱۳۸۵"

تهدید بازرزی که اکنون حیات‌وحش این منطقه حفاظت‌شده را در خطر نابودی و از بین بردن روبرو کرده است احداث سدسازی است که باعث قطع کریدورهای ارتباطی حیات‌وحش می‌شود سد داربان کاملاً زیستگاه شاهو و کوسالان را از هم تفکیک و کریدورهای ارتباطی این زیستگاه‌ها را قطع می‌کند متأسفانه سدسازان هیچ راهکاری برای تردد حیات‌وحش لحاظ نکرده‌اند، اما تهدید خطرناک‌تر و به‌کللی نابودکننده پلنگ دیگر جانداران داخل این منطقه حفاظت‌شده است، احداث سد بلبر در وسط منطقه حفاظت‌شده کوسالان و شاهو که دیگر زیستگاه‌های کوسالان را از هم اشتقاق داده و به‌طورکلی قطع کریدور عبوری حیات‌وحش را در درون زیستگاه به همراه داشته و این مسئله عامل اصلی رنگ زئتیکی و نابودی تنوع زیستی را در پی دارد.

وجود چهار سد به فاصله چند کیلومتر از هم اثرات زیانباری خواهد داشت بر اکوسیستم منطقه‌ای که به‌یقین می‌توان گفت جزو مناطق بی‌نظیر با تنوع زیستی بالاست و باید آن‌ها حفظ نمود نه اینکه آن‌ها را از بین برد. اکنون با توجه به مخاطرات گفته‌شده و اینکه سد بلبر هنوز آغاز نشده است باید محیط‌زیست و منابع طبیعی با آگاهی، توجیه و روشن نمودن دست‌اندرکاران مانع از ساخت این سد شوند. لازم به ذکر است که دو سد آزاد و گاران در بالادست سد بلبر می‌باشد و با مطالعه دقیق و حسن نیت مجریان به حیات‌وحش و محیط‌زیست منطقه دیگر چه لزومی هست که این طبیعت بکر و دست‌نخورده را با احداث سد بلبر زیر آب ببرند و باعث نابودی و از بین بردن این منطقه حفاظت‌شده گردند.

در پایان درخواست می‌شود هرگونه اطلاعات در خصوص مشاهده پلنگ را با اداره محیط‌زیست در میان بگذارند.

مهندسی حیوانات در آستانه انقراض

جلال پزشکی
سگ آبی یا شنگ یا سمور آبی بانام کوردی سه‌گ ناو تنها پستاندار نیمه آبی در ایران است که بر اساس تحقیقات اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت، در ردیف گونه‌های تهدید پذیر قرار گرفته که به دلیل بی‌توجهی به آن اکنون در آستانه انقراض قرار گرفته است. این موجود دوست‌داشتنی را اندازه متوسط از ۵۱ تا ۸۳ سانتیمتر متغیر است که تا به حال ۱۳ گونه از آن‌ها شناسایی شده‌اند، اندازه سگ آبی نو و ماده فرقی نمی‌کند، بدن شنگ‌ها از دو نوع مو پوشیده شده است موهای بلند و بیرونی چرب هستند و خاصیت ضد آب‌داری و در حین موهای محافظ عمل می‌کنند و موهای زیرین کوتاه، بسیار انبوه و نرم بوده که باعث می‌شود او را گرم نگه دارد، همچنین سبیل‌های بسیار حساسی دارند که برای شکار در آب استفاده می‌کنند. همچنین حس شنوایی بسیار خوبی دارند و بسیاری از دانشمندان بر این باورند که حس شنوایی آن‌ها بسیار مؤثرتر از سایر حواس برای درک خطر است.

شکل بدن این جانور طوری است که به راحتی در آب حرکت می‌کند دم بلند و پهنی دارد که در آب شناور می‌ماند و در زیر آب به راحتی می‌تواند تنفس کند. این حیوان در رودخانه‌ها و تالاب‌های کوهستان‌های زاگرس شمالی از بهترین زیستگاه‌های این جانور محسوب می‌گردد. متأسفانه در برخی مناطق رودخانه‌های استان کوردستان مستند شده است. لانه‌ی این جانور در زیر ریشه درختان یا صخره‌های بزرگ و نزدیک به

همراه خود امکان دسترسی بشر به نوعی ترکیب شیمیایی خاص که در مانگر بیماری لاعلاجی باشد و غیره را نیز از بین ببرد.

تالاب زریبار؛ عوامل تهدید و راهکارهای حفاظتی آن

و سود حاصل از گردشگری مسئولانه (طبیعت‌گردی نظیر تورهای پرندنگری) را کاهش خواهد داد. عدم وجود اطلاعات در جوامع محلی اطراف تالاب سبب می‌شود تا افراد درک مناسبی نسبت به مسائل محیط خود نداشته و همین امر سبب تصمیم‌گیری‌های نادرست از قبیل آتش زدن نیزارهای داخل تالاب می‌شود که در وهله اول سبب از بین رفتن پوشش گیاهی شده و تأثیر مستقیمی بر امنیت پرندگان تالاب دارد و در نهایت نامی ایجاد شده سبب کاهش جمعیت پرندگان خواهد شد. چراکه فعالیت‌های انسانی چرخه‌های طبیعی را بر هم زده و عرصه بر گونه‌های جانوری وابسته به تالاب تنگ و تنگ‌تر می‌شود. لذا با توجه به موارد یاد شده پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:

- با توجه به تهدیدهای شناسایی‌شده مطالعات اساسی در مورد هر یک از تهدیدها ضروری است.
- مطالعات اساسی در مورد هر یک از تهدیدها
- مطالعه جهت تخریب سد خاکی ساخته‌شده در محل سرریز آب تالاب
- خرید زمین‌های حاشیه تالاب توسط سازمان محیط‌زیست برای مدیریت مؤثرتر
- آموزش مردم محلی در مورد نحوه استفاده درست از منابع و سرزمین
- آشنا کردن آن‌ها با مفهوم حفاظت از تالاب
- همراه کردن مردم در حفاظت از تالاب
- تنوع زیستی آن
- نظارت بر برداشت آب‌های زیرزمینی
- مسدود کردن چاه‌های غیرمجاز
- تغییر الگوی کشت در حوضه آبریز
- تصفیه کامل فاضلاب شهرهای میروان و برده رشه و روستاهای اطراف تالاب
- انجام مطالعات علمی برای گونه‌های جانوری تالاب و تأثیر عوامل انسانی بر جمعیت آن‌ها
- سازگار و به‌روز کردن طرح مدیریت تالاب بر طبق پایش و اطلاعات جدید علمی
- برقراری تعادل بین حفاظت و بهره‌برداری از تنوع زیستی

تالاب زریبار در استان کوردستان

تالاب زریبار (۰۷' ۴۶° طول جغرافیایی و ۳۲' ۳۵° عرض جغرافیایی) در ۲ کیلومتری غرب شهر میروان یک پناهگاه حیات‌وحش و یک منطقه مهم پرندگان است. این تالاب دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است، هیچ رودخانه‌ای به آن نمی‌ریزد و آب آن از مجموعه چشمه‌های موجود در کف آن تأمین می‌شود. طی فعالیت اعضای انجمن سبز چیا و اطلاعات جمع‌آوری‌شده در تالاب زریبار برداشت بی‌رویه آب‌های زیرزمینی از چاه‌های غیرمجاز در حوضه تالاب، ورود آفت‌کش‌ها، کاه‌های شیمیایی، چرای دام و ورود فضولات دامی و افزایش مواد مغذی در تالاب به‌عنوان عوامل تهدیدکننده مربوط به کشاورزی و دامداری هستند. ویلا و خانه-باغ‌سازی، باغداری و افزایش زمین‌های کشاورزی، ساخت‌وسازهای سازمان‌های دولتی از جمله عوامل تهدیدکننده مربوط به تغییر کاربری اراضی و تخریب زمین‌های اطراف تالاب هستند. سدسازی در خروجی تالاب، آتش‌سوزی‌های عمدی جنگل‌های اطراف تالاب، آتش‌زدن نیزارها، قطع نی‌ها، افزایش زباله، شکار غیرمجاز پرندگان، ورود فاضلاب خانگی، معرفی ماهیان غیربومی، جاده‌سازی در حریم تالاب و توریسم کنترل نشده از عوامل تهدیدکننده مربوط به نقض قوانین بوم‌شناسی و عدم آگاهی عمومی هستند. بهره‌برداری بی‌رویه، ناآگاهانه و سودجویانه از تالاب‌ها و حاشیه‌های آن‌ها در ایران به‌شدت در جریان است و به‌وضوح مشاهده می‌شود. علی‌رغم ارزش‌های اقتصادی، فرهنگی، گردشگری و ارزش‌های بوم‌شناختی تالاب زریبار و نیز ثبت آن در فهرست مناطق مهم پرندگان و قابلیت‌های فراوانی که برای قرار گرفتن در فهرست کنوانسیون راسم به‌عنوان یک تالاب بین‌المللی دارد، متأسفانه در حال حاضر مشکلات متعددی این تالاب منحصربه‌فرد را تهدید می‌کنند. در دهه اخیر ساخت‌وساز بی‌رویه و غیرمجاز در

همراه خود امکان دسترسی بشر به نوعی ترکیب شیمیایی خاص که در مانگر بیماری لاعلاجی باشد و غیره را نیز از بین ببرد.

دلیل انتخاب میروان به‌عنوان منطقه مطالعاتی خود چه بوده است؟
موقعیت استان کوردستان در شمال غربی رشته‌کوه زاگرس به‌عنوان یکی از مهم‌ترین Hot Spot های تنوع زیستی در ایران جایگاهی بی‌نظیر برای مطالعه تنوع گونه‌های است. به‌طور اختصاصی‌تر، ناحیه میروان هم به خاطر تنوع زیستگاهی متعدد خود حائز اهمیت فوق‌العاده‌ای است. رشته‌کوه زاگرس به‌عنوان سد جغرافیایی بزرگی برای بسیاری از گونه‌های طرفین شرقی و غربی عمل کرده و عملاً امکان پراکنش گسترده‌ی بسیاری از گونه‌ها را محدود می‌کند. یکی از اهداف سفر ما یافتن نمونه‌هایی از جنس Chaetopelma بود که پراکنش جهانی گونه‌های آن از شمال آفریقا تا بخش‌هایی از خاورمیانه را در بر گرفته و درست پیش از رشته‌کوه زاگرس در عراق پایان می‌یابد. طبق تخمین من این جنس پراکنش‌فروشی در این استان پراکنش داشته و یافتن آن در ایران، به جهت شرقی‌ترین نقطه پراکنش جهانی این جنس بسیار حائز اهمیت است. البته، متأسفانه در این سفر موفق به یافتن نمونه‌هایی از این جنس نشدیم ولی این خود بخشی از زیبایی علم مطالعه‌ی جانداران است که باعث می‌شود بازم سفرهای دیگری به این ناحیه‌ی بی‌نظیر داشته باشیم.

نقش NGO ها و مردم در حفظ تنوع زیستی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
به‌طورکلی نقش NGO ها به‌عنوان عاملی سرعت بخش در ایجاد ارتباط بین نهادهای محلی، ملی و بین‌المللی بسیار حائز اهمیت است. از مهم‌ترین فعالیت‌هایی که شاید توسط NGO ها به‌خوبی قابل انجام هستند می‌توان به فراهم کردن اطلاعات زیست‌محیطی لازم برای انجام فعالیت‌های عملی توسط ارگان‌های اجرایی و افزایش زیست‌محیطی مثل باران‌های اسیدی اشاره کرد که اثر آن‌ها بر روی گونه‌های ایرانی هنوز بررسی نشده است. به اعتقاد من مهم‌ترین دلیل حفاظت از هر گونه در نظر گرفتن حق زیستی آن‌گونه که برابر با هرگونه دیگری است می‌باشد، ولی علاوه بر آن لازم به ذکر است که با انقراض هرگونه عنکبوت، تنها یک‌گونه‌ی جانوری نیست که نابود می‌شود؛ بلکه ممکن است به

گفتگوی اختصاصی "چیا" با عنکبوت‌شناس برجسته ایرانی

علیرضا زمانی بیست‌وسه‌ساله که به شکل تخصصی بر روی عنکبوت‌ها کار می‌کنند در سفر اخیرشان که با همکاری تیم پرندنگری انجمن سبز چیا صورت گرفت در مدت سه روز به همراه یک تیم به مطالعه و بررسی تنوع زیستی میروان پرداختند و مطالب ذیل حاصل مصاحبه ماهنامه چیا با ایشان در این سفر است. ایشان دانشجوی زیست‌شناسی جانوری دانشگاه تهران و عضو هیئت‌مدیره گروه جانورشناسان فلات پارس که چند سالی است که بر روی طبقه‌بندی علمی و پراکنش عنکبوت‌های ایران تحقیق می‌کنند. همکار چندین مطالعه‌ی مختلف بوده است، نتیجه‌ی آن‌ها توصیف ۴ گونه‌ی جدید برای علم و اضافه شدن بیش از ۵ خانواده، ۲۶ جنس و حدود ۱۰۰ گونه به فون عنکبوت‌های ایران بوده و اخیراً به‌عنوان یکی از اعضای بورده علمی ژورنال اروپایی RivistaAracnologicaltaliana انتخاب شده است.

– چگونه به مطالعه عنکبوتیان علاقه‌مند شدید؟
تقریباً از زمانی که به یاد دارم علاقه‌مند به طبیعت و موجودات زنده بوده‌ام و از میان جانوران بندپایان برایم از همه جذاب‌تر بودند. به‌طوری‌که بخش مهمی از دوران کودکی من صرف جمع‌آوری نمونه‌های زنده‌ی مختلف از باغچه و نگهداری آن‌ها در ظرف‌های کوچک دست‌ساز و مشاهده‌ی رفتارهای جالب آن‌ها می‌شد. از میان تمامی جانورانی که بخش دوران با آن‌ها در ارتباط بودم عنکبوت‌ها بیشتر از همه توجه من را جلب کردند و باعث به وجود آمدن علاقه‌های زیاد به دنیای بی‌انتهای تنوع آن‌ها در من شد.

– عنکبوت‌ها چندگونه‌اند، وضعیت این جانداران در کوردستان چگونه است؟
در سطح جهانی تاکنون بیش از ۴۵۶۷۴ گونه عنکبوت در قالب ۳۹۶۰ جنس و ۱۱۴ خانواده توصیف‌شده‌اند که از این